

Sa recrear en claustera

Oasas per umans d'oz

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **La columna d'avat Daniel Schönbächler en «LQ» dals 24 d'avrigl «Con religius ei il carstgaun?» merita l'attenziun da tgi che crai che l'uman «ei e resta ina creatira religiosa» e tschertga «sin via segns per interpretar il senn dalla veta».** L'artitgel descriva la situaziun dals cristians e dals «loghens spirituals vitals» en l'anteriura Republica democratica tudestga (RDT, 1949-1990) e cunzunt en dus pajais federativs da Germania me-sauna: Thüringen (2,4 milliuns olmas, chapitala Erfurt) e Saxonia-Anhalt (2,6 milliuns olmas, chapitala Magdeburg).

La tgina da la reformaziun

Là è naschida la reformaziun. Martin Luther (1483-1546) è stà professer a l'Universitad da Wittenberg (oz Saxonia-Anhalt) e ha publictà sias 95 tesas 1517 en lezza citad; 1521-1522 ha'l translà il Nov Testament en tudestg sin la Wartburg sur Eisenach (oz Thüringen). Els prinzis e las citads che prendevan partida per la reformaziun han s'alliads 1531 e puspè 1536 a Schmalkalden (oz Thüringen). 1685 èn naschids dus gronds cumponists ch'ins n'enclegia insumma betg senza resguardar lur cardientscha protestanta: Johann Sebastian Bach (Eisenach) e Georg Friedrich Händel (Halle, oz Saxonia-Anhalt). 1890 dumbrava Erfurt 61 000 protestants e 10 000 catolics; per Magdeburg eran las cifras correspundentas 185 000 e 13 000. 1945-1946 èn fugitivs catolics immigrads en ils dus pajais; els vegnivan da cuntradas tudestgas «regaladas» da l'Unìun so-

vietica a la Pologna. Avat Daniel descriva la situaziun en paucs pleds impressiunants: «Circa treis quarts diels habitonts dad oz ein buca battegiadi ed han survegni negina istruzziun religiosa (...). Las pleivs territorias svaneschan pli e pli.»

Dus pajais tudestgs differents

I vala tuttina la paina da distinguer tranter ils dus stadis. Pli donnegiada è la Saxonia-Anhalt, per motivs istorics ed economics. 1945 l'ha l'administraziun militar sovietica instituida sco provinza (pajais davent da 1947); la RDT l'ha abolida 1952. Il num dubel correspunda als dus elements da lezza creaziun; il principal era la provinza da Saxonia, stgaffida 1815 da Prussia. A nord da Magdeburg è naschì Otto von Bismarck (1815-1898), fundatur 1871 da l'Imperi tudestg. La RDT ha sviluppà industrias en la regiun senza resguardar l'ambient; la Saxonia-Anhalt, restaurada 1990, in pau pli pitschna ch'en 1945, sco pajais federativ tudestg, era en in stadi ecologic deplorabel. La fin da quellas industrias ha manà dischoccupaziun ed emigraziun. 1998 èn 27 600 avdants ids a star en ils stadis federativs vegls («il vest») e be 16 600 immigrads da là. Il pajais sa dat oz fadia da promover il turissem en sias grondiusas citads medievalas. Cun il stadi liber da Thüringen vai in pau meglier. El è naschì 1920 entras in patg tranter represchentants dals anteriurs principadis. Ins beffegiava gugent quels stadis pitschnins; lur existenza fin a 1918 ha dentant stimulà la vita locala e mantegnì in'administraziun umana che n'enconuscheva betg il sistem

prussian da classas («Stände»). Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) ha vivì e lavorà a Weimar, en in da lezs principadis. La RDT ha abolì il stadi liber, restaurà ed engrondì 1990, che profita da ses culms (fin a 982 m) e da sias bellezas natiralas per promover il turissem. 1998 èn 24 100 avdants emigrads en ils pajais federativs vegls e be 16 300 immigrads da là.

Ina purschida multifara

En in guid publictà 1998 en Baviera* chatt'ins t. a. infurmaziuns davart pliras claustras catolicas ed ina protestanta en quatter dals tschintg pajais restaurads 1990. Qua in exempel per Dresden: «Panschwitz-Kuckau è ina perla da la cuntrada dals Sorbs catolics (...) e sia abazia da cisterziensas ina destinaziun d'excursiuns ed in'oasa da silenzi per tgi che tschertga paus. La purschida multifara durant tut l'onn sa drizza egualmain a gliedud giuvna, famiglias, giasts singuls e gruppas, saja quai ruavs spiertal e religius, paucs dis da vita claustrala, u simplamain recreaziun en nossa chasa per giasts (...). Ins po spassegiar en l'iert botanic ambiental, sco er en il grondius parc natiral. I vala la paina da visitar la claustra, fundada 1248, cun sia ritga collezziun d'ovras d'art sacral d'epocas differentas» (p. 252). Tgi che fa diever d'ina tala offerta sa pia che las commembras da la cuminanza ospitanta stattan gugent a disposiziun era per giavischs religius. N'è quai betg sco fatg sin mesira per umans d'oz?

*Gerald Drews (ed.), *Der große Klosterführer. Deutschland, Österreich, Schweiz. Augsburg (Pattloch, ISBN 3-629-00081-9) 1998.*

Collegiata e chastè da Quedlinburg (Saxonia-Anhalt), in dals «loghens spirituals vitals» en l'anteriura Republica democratica tudestga. MAD

En il chastè da Wartburg ha Luther translà il Nov Testament.